

แนวคิด “การพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว” ของจีน ในยุคประธานาธิบดีสี จิ้นผิง

จีนภายใต้การนำของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ในหลายปีที่ผ่านมาได้มีความพยายามที่จะส่งเสริมและปรับปรุงระบบเศรษฐกิจสีเขียวและคาร์บอนต่ำอย่างต่อเนื่อง ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้แถลงในการประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ ครั้งที่ 75 เมื่อเดือนกันยายน 2563 ว่า จีนจะควบคุมการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ให้เพิ่มขึ้นถึงระดับสูงสุด (carbon emission peak) ภายในปี 2573 หลังจากนั้นจะลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนฯ ลงเรื่อย ๆ และตั้งเป้าจะลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนฯ สุทธิให้เป็นศูนย์ ภายในปี 2603

เมื่อมีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะ 5 ปี ฉบับที่ 14 (ปี 2021 - 2025) จีนได้กำหนดให้เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ (low-carbon economy) เป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญของแนวทางพัฒนาจีน ภายใต้นโยบาย “การพัฒนาสีเขียว” ซึ่งมีการตั้งเป้าหมายลดการใช้พลังงานให้ได้ร้อยละ 13.5 และลดการปล่อยก๊าซฯ ร้อยละ 18 ภายในปี 2568 นอกจากนี้ จีนจะพัฒนาแหล่งพลังงานใหม่ (non-fossil fuels) รวมถึงพลังงานนิวเคลียร์ ให้มีสัดส่วนเพิ่มเป็นร้อยละ 20 ของแหล่งพลังงานทั้งหมดของจีนภายในปีเดียวกันด้วย

ความมุ่งมั่นในการผลักดันนโยบายดังกล่าวให้เกิดผลเป็นรูปธรรมจะเห็นได้จากการประกาศใช้ **ระบบการซื้อขายสิทธิในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Emission Trading Scheme: ETS)** ของกระทรวงนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อมจีน ในเดือนมิถุนายน 2564 ซึ่งเป็นการกำหนดเพดานสิทธิการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (CO₂ emission quota allocation) ในอุตสาหกรรม 8 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผลิตไฟฟ้า ปิโตรเคมี เคมีภัณฑ์ วัสดุก่อสร้าง เหล็กและเหล็กกล้า โลหะที่ไม่ใช่เหล็ก เยื่อและกระดาษ และภาคการบิน จำนวนกว่า 8,000 โรงงาน รวมการปล่อยก๊าซฯ 3,500 ล้านตัน (หรือร้อยละ 35 ของปริมาณการปล่อยก๊าซฯ ทั้งหมดของประเทศ 10,976 ล้านตัน) โดยรัฐบาลจีนจะจัดสรรเพดานสิทธิในการปล่อยก๊าซคาร์บอนฯ ให้แต่ละโรงงาน หากโรงงานใดมีการผลิตสินค้าและใช้พลังงานเพิ่มมากขึ้นจนมีการปล่อยก๊าซคาร์บอนฯ เกินกำหนด จะต้องดำเนินการลงทุนพัฒนากระบวนการผลิตของตนให้ใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้น หากไม่สามารถทำได้ก็อาจถูกปรับในส่วนที่ปล่อยเกิน หรือหากยังลดเองไม่ได้ ก็ต้องขอซื้อสิทธิการปล่อยฯ จากโรงงานอื่นที่มีประสิทธิภาพการใช้พลังงานที่ดีกว่าและยังปล่อยก๊าซคาร์บอนฯ ไม่เกินโควตามาชดเชย เพื่อที่ในภาพรวมของแต่ละพื้นที่จะมีการลดลงของก๊าซคาร์บอนฯ ในเชิงปริมาณ โดยปัจจุบันมีบริษัทจีนที่สามารถซื้อ-ขายสิทธิ ETS ได้จำนวน 2,225 บริษัท ทั้งนี้ จีนเชื่อว่าระบบ ETS เป็นระบบที่สร้างความยืดหยุ่นให้แก่โรงงาน ในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาพรวม ซึ่งทำให้จีนสามารถบรรลุเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ภายในเวลาที่กำหนด โดยไม่ส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันและเศรษฐกิจของประเทศ ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดเทคโนโลยีสะอาดที่มีประสิทธิภาพมาช่วยลดการใช้พลังงาน

ในการประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีน ครั้งที่ 20 เมื่อวันที่ 16 – 22 ตุลาคม 2565 ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้กล่าวรายงานต่อที่ประชุมพรรคฯ เกี่ยวกับทิศทางใน 5 ปีข้างหน้า เรื่องแนวทางการพัฒนาสีเขียวไว้ 4 ประการ ได้แก่ (1) เร่งการเปลี่ยนผ่านรูปแบบการพัฒนาสีเขียว โดยเป็นการเร่งปรับปรุงโครงสร้าง

อุตสาหกรรม พลังงาน และคมนาคม เพื่อรองรับการพัฒนาดังกล่าว รวมทั้งนโยบายด้านการเงิน การคลัง การลงทุน และระบบมาตรฐานต่าง ๆ จะต้องถูกปรับปรุงเพื่อสนับสนุนการพัฒนาสีเขียวเช่นกัน (2) **เข้มงวดต่อการควบคุมและป้องกันด้านมลพิษ** โดยจะใช้วิธีที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวิทยาศาสตร์ กฎหมาย และเป้าประสงค์ ยกระดับระบบโครงสร้างสาธารณูปโภคด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในพื้นที่เมืองและชนบท และเพิ่มการตรวจตราด้านสิ่งแวดล้อมในระดับรัฐบาลกลางที่เข้มแข็งขึ้น (3) **ปรับปรุงความหลากหลาย ความมั่นคง และความยั่งยืนของระบบนิเวศ** เน้นการพัฒนาาระบบรักษาระบบนิเวศในพื้นที่สวนสาธารณะแห่งชาติจีน การดำเนินการโครงการปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพและโครงการสีเขียวขนาดใหญ่ การห้ามตกปลาในแม่น้ำแยงซีเป็นเวลา 10 ปี และปรับปรุงระบบการหมุนเวียนเพาะปลูก และ (4) **วางเป้าหมายสำหรับการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนในระดับสูงสุดและคาร์บอนเป็นศูนย์** ผลักดันมาตรการคาร์บอนต่ำในอุตสาหกรรม การก่อสร้าง และคมนาคม และภาคส่วนอื่น ๆ เร่งการวางแผนการพัฒนาระบบสำหรับแหล่งพลังงานใหม่ให้สอดคล้องกับการสนับสนุนพลังงานไฮโดร และการรักษาระบบนิเวศ และการปรับปรุงระบบบัญชีและสถิติสำหรับการปล่อยก๊าซคาร์บอนฯ นอกจากนี้ ถ่านหินจะถูกใช้ในทางที่มีประสิทธิภาพและสะอาดมากขึ้น

แต่ในขณะเดียวกัน ประชาคมระหว่างประเทศได้ตั้งข้อสังเกตและวิพากษ์วิจารณ์จีนว่า แม้ว่าจีนจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาสีเขียว เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ และการพัฒนาแหล่งพลังงานใหม่ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายในการปล่อยก๊าซ คาร์บอนฯ สุทธิให้เป็นศูนย์ภายในปี 2603 แต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 ของจีนยังคงระบุถึงการส่งเสริมการใช้ถ่านหินสะอาดอย่างมีประสิทธิภาพ (clean and efficient use of coal) การรับประกันความมั่นคงทางพลังงานของประเทศผ่านการปกป้องอุปทานถ่านหิน (coal supply) การขยายฐานการผลิตน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ และการปกป้องแหล่งพลังงานที่สำคัญ ตลอดจนไม่มีการระบุเป้าหมายการจำกัดการใช้พลังงานและการจำกัดการปล่อยก๊าซคาร์บอนฯ

สำหรับท่าทีของจีนต่อนโยบาย CBAM (Carbon Border Adjustment Mechanism) ของสหภาพยุโรปนั้น ในการประชุม Leader's Summit on Climate เมื่อเดือนเมษายน 2021 ประธานาธิบดีสี จิ้นผิงเรียกร้องให้ประเทศพัฒนาแล้วระงับการใช้นโยบายเศรษฐกิจสีเขียวที่เป็นการสร้างมาตรการกีดกันทางการค้า และ ในการประชุม Ministerial Meeting on Climate Change ครั้งที่ 30 นายหวง หลุนฉิว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อมของจีน ได้แสดงความกังวลของจีนต่อนโยบาย CBAM ของสหภาพยุโรปเช่นกัน โดยอุตสาหกรรมกลุ่มแรกที่จะได้รับผลกระทบจากนโยบาย CBAM คือ อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า ซีเมนต์ และอะลูมิเนียม ซึ่งอุตสาหกรรมเหล่านี้ยังไม่ได้มีการเตรียมพร้อมกับนโยบายดังกล่าวของสหภาพยุโรปด้วยปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ (1) รูปแบบของนโยบาย CBAM ที่ยังไม่มี ความชัดเจน ทำให้อุตสาหกรรมยังไม่สามารถดำเนินการใดได้เป็นการเฉพาะ (2) จีนอยู่ระหว่างการจัดทำแผนปฏิบัติการสำหรับการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนฯ ซึ่งภาคอุตสาหกรรมสำคัญส่วนใหญ่เข้าร่วมในแผนปฏิบัติการดังกล่าว และ (3) หลายอุตสาหกรรมเชื่อว่าการเข้าร่วมโครงการ ETS ของจีนจะได้รับสิทธิหรือช้อยกเว้นจากมาตรการ CBAM ของสหภาพยุโรป นอกจากนี้ มาตรการ

CBAM ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมจีนต้องเร่งบังคับใช้แผนปฏิบัติการต่าง ๆ เร็วขึ้น เช่น มาตรการ CBAM จะกำหนดเกณฑ์คุณสมบัติระดับสูงขึ้นสำหรับผู้ส่งออกเหล็กกล้าของจีน ส่งผลให้อุตสาหกรรมจีนต้องเร่งดำเนินการแผนปฏิบัติการด้านคาร์บอนต่ำ อาทิ การวิจัยและพัฒนาในเทคโนโลยีคาร์บอนต่ำ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันสินค้าของจีนกับสินค้าต่างประเทศ

แนวความคิดการพัฒนาสีเขียวของจีนปรากฏให้เห็นอยู่ในแผนปฏิบัติการร่วมเชิงยุทธศาสตร์ไทย-จีน (พ.ศ. 2565 - 2569) ด้วย ดังนี้ (1) ในสาขาอุตสาหกรรม ระบุให้เพิ่มการสอดประสานระหว่างนโยบายและแผนอุตสาหกรรม และขยายความร่วมมือด้านกำลังการผลิตในไทย รวมถึงเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เขตเศรษฐกิจพิเศษ และนิคมอุตสาหกรรม เพื่อสร้างกลุ่มอุตสาหกรรมด้านยานยนต์ อุตสาหกรรมดิจิทัล อุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี การลดการปล่อยคาร์บอน พลังงานใหม่และยางพารา ในสาขาเกษตรกรรม ระบุให้มีการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและความร่วมมือในประเด็นอัจฉริยะ เกษตรสีเขียว เทคโนโลยี ดิจิทัลและนวัตกรรมทางการเกษตร ความปลอดภัยและความมั่นคงด้านอาหาร การลดการสิ้นเปลืองและของเหลือทางอาหาร และการวิจัยร่วมภายใต้กรอบความตกลงและบันทึกความเข้าใจที่เกี่ยวกับการเกษตรระหว่างสองประเทศ เป็นต้น

นอกจากนี้ ในการเจรจากระดับความตกลงการค้าเสรีอาเซียน - จีน (ACFTA) ให้มีความทันสมัยมากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกและสอดคล้องกับรูปแบบการค้าในยุคใหม่ โดยประเด็นเรื่องเศรษฐกิจสีเขียว ถือเป็นหนึ่งในสาขาความร่วมมือด้านเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่ผลักดันโดยจีน ในเบื้องต้นสาระสำคัญของประเด็นดังกล่าวจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเสริมสร้างความร่วมมือด้านเศรษฐกิจสีเขียว ได้แก่ เศรษฐกิจยั่งยืนและคาร์บอนต่ำ เทคโนโลยีสีเขียว พลังงานยั่งยืน และความร่วมมือด้านอื่น ๆ เช่น การอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ การปกป้องสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยผ่านการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศและเทคโนโลยีขั้นสูง

ส่วนเอเชียตะวันออก 1
สำนักเอเชีย แอฟริกา และตะวันออกกลาง